

HIPPOLIET LIPPENS

Op 16 oktober jl. was het precies 150 jaar geleden dat Hippoliet Lippens geboren werd. Een gelegenheid dus om deze figuur eens te laten belichten door onze goede vertrouwde gids Pierre Kluyskens. Met onze dank aan de familie voor de toelating tot publicatie.

De familie de Kerchove de Denterghem had onze stad reeds twee burgemeesters geschonken, graaf Constant de Kerchove, van 1842 tot 1854, en zijn zoon Karel van 1857 tot 1881. Deze laatste had alle nodige voorzorgsmaatregelen genomen opdat bij het einde van zijn leven of van zijn politieke loopbaan, de scepter van het burgemeesterschap van Gent de familie niet zou ontglippen. Zijn zoon Oswald, de reus, had immers in 1871 zijn intocht gedaan in de politieke arena als provinciaal raadslid en ofschoon zijn rol aldaar tamelijk bescheiden was, zag eenieder reeds in hem de toekomstige burgemeester van Gent, zoals Albert Ceuterick, zijn biograaf, het onomwonden schrijft: "Oswald de Kerchove était, par les traditions de famille et par ses qualités personnelles qui lui avaient conquis la faveur de ses concitoyens en quelque sorte le bourgemestre présomptif de Gand."

Maar in de politiek is het de partij die in laatste instantie beslist: Frère Orban zocht in 1878 naar een geschikte opvolger voor de prins de Caraman-Chimay, gouverneur van de provincie Henegouwen. Zijn keus viel op de 34-jarige Oswald de Kerchove, en tegen wil en dank moest de dauphin van de familie naar de mijnstreek vertrekken.

Karel de Kerchove had echter nog een pion in voorraad liggen, zijn schoonzoon Hippoliet Lippens, die reeds op 28-jarige ouderdom een sleutelpositie bekleedde in de Gentse afdeling van de liberale partij, nl. het secretariaat waarnaam, dat in die jaren en nu nog een wipplank is waarmede men ten gepaste tijde aardige sprongen kan wagen over het hoofd heen van heel wat andere liefhebbers.

Hippoliet Lippens was ten andere een verstandige jongen, ongetwijfeld een beste aanwinst voor de partij.

Zoals al zijn voorgangers aan het hoofd van de stad, was hij een Gentenaar van geboorte. Het was immers op 16 oktober 1847 dat hij te Gent het eerste levenslicht aanzag; hij zal dus de eerste, onder de regering van een Belgische vorst geboren burgemeester van Gent worden.

Hij studeert te Parijs aan het Lycée Louis le Grand, vervolgens aan de Gentse Universiteit waar hij de diploma's van doctor in de politieke en bestuurlijke wetenschappen en doctor in de Rechten behaalt.

In de interuniversitaire wedstrijd van 1869-1870 wordt hij laureaat in hedendaags recht uitgeroepen met zijn proefschrift "Exposé de la législation civile sur les droits dont les étrangers jouissent en Belgique", briljante inzet van een wetenschappelijke loopbaan die hem, in 1874 zijn eerste optreden aan de Balie zag doen, waar zijn pleidooien onmiddellijk opvallen door hun strenge en positieve inhoud. Hetzelfde jaar nog wordt Hippoliet majoor van de Burgerwacht, een ter tijde zeer geprezen en beneden titel.

Als piepjong secretaris van de liberale Associatie verzet hij hemel en aarde om met een handige en sterk gedocumenteerde propagandamateriaal de verkiezingen van 1878 voor te bereiden. Zijn taak wordt hierbij vergemakkelijkt door het feit dat de Liberalen een gesloten geheel vormen, terwijl bij de Katholieken

de gematigden heftig aangevallen worden door de Ultramontanen. Bij de wetgevende verkiezingen van april 1878 schoten de Liberalen dan ook de katholieke meerderheid stuk en behaalden in de Kamer 71 zetels voor 61 aan hun tegenstrevers, in de Senaat 36 zetels tegen 30 voor de Katholieken. De Liberalen heroverden tevens de arrondissementen Gent en Antwerpen. Die overwinning in het Gentse hadden de Liberalen grotendeels aan de actie en propaganda van hun jeugdige secretaris Lippens, schoonzoon van burgemeester de Kerchove, te danken. Op nationaal vlak betekenen deze verkiezingen evenwel de overwinning van de radicale vleugel van de Liberalen en van hun leiders Frère-Orban en Van Humbeeck. Hun politiek zal in de volgende jaren volledig in het teken staan van de schoolstrijd.

De voorbereidende politieke carrière van Hippoliet Lippens zal zeer kort geweest zijn.

Wanneer zijn schoonvader, Karel de Kerchove, als burgemeester en als gemeenteraadslid aftreedt, volgt hij hem in deze laatste hoedanigheid op, de 30e januari 1882, en nog geen twee maanden later wordt hij burgemeester van de stad, post welke hij zal blijven bekleden tot einde 1895.

Aldus mag gezegd worden dat één enkele familie te Gent het roer in handen had vanaf de dood van de orangistische burgemeester Van Crombrughe tot op de drempel van de XXe eeuw.

Burgemeester van Gent, zou Hippoliet Lippens ook, op nationaal plan, de familiale gebruiken in ere houden. Op 13 juni 1882 wordt hij volksvertegenwoordiger verkozen tot 1886. In dat jaar lijden de Liberalen een gevoelige nederlaag, maar Lippens wordt opnieuw verkozen in 1889, in 1900 doet hij zijn intrede in de Senaat, doch andermaal is het op lokaal vlak dat wij de grote activiteit van burgemeester Lippens moeten zoeken.

Toen men hem in 1894 op het Gents stadhuis vierde en hem zijn borstbeeld overhandigde, zegde hij: "Le livre de l'histoire ne s'ouvre que quand la tombe est fermée et les jugements des hommes ne deviennent impartiaux et sûrs que quand ceux qu'ils ont à apprécier ont quitté la scène où ils s'agitaient".

Meer dan een halve eeuw ging voorbij sedert het overlijden van burgemeester Lippens; zijn tijd is dood, ook het liberalisme uit die periode dat hij zo hardnekkig heeft verdedigd, maar de verwezenlijkingen als burgemeester zijn gebleven.

Hippoliet Lippens is misschien wel de verstandigste burgemeester van Gent geweest, maar hij was geen zeer groot burgemeester, omdat hem daartoe zekere kwaliteiten ontbraken.

Hij is nooit populair geweest als zijn voorganger en zeker niet als zijn opvolger. Twee gebreken beletten zulks: hij was te autoritair, te eigenzinnig en anderzijds te geweldig antiklerikaal. Van alle liberale burgemeesters van onze

stad was hij ontegensprekelijk de fanatiekste. de Kerchove, wij schreven het, was een doctrinair. Lippens was een sektair.

Vandaag echter moeten wij hem de gebreken kunnen vergeven, hij was maar een mens zoals een andere: hij ging volledig op in de ideologie van zijn partij, hij leefde honderd ten honderd in die atmosfeer van mensen, gedachten, maatschappijen die hem onvermijdelijk boetseerden.

Voor zijn autoritarisme kan gedeeltelijk als verontschuldiging worden ingeroepen dat hij niet als zijn voorganger over een staf uitstekende medewerkers mocht rekenen.

Dit alles neemt niet weg dat Lippens als burgemeester meer verdraagzaamheid op religieus gebied aan de dag had moeten en kunnen leggen, meer begrip had moeten vertonen voor de arbeidsproblemen en voor de Vlaamse rechtmatige eisen en belangen.

Te Gent waren de Liberalen aan de macht, doch op nationaal plan waren zij in de oppositie: het is de periode van het groot katholiek ministerie Beernaert (1884-1894), een periode die op volle toeren draait, en die de gebeurtenissen elkaar bliksemsnel ziet opvolgen: de stichting van de Belgische Werkliedenpartij, de scheuring bij de Liberalen in doctrinair en radicalen, de verzoeningspolitiek van Beernaert na jaren uitputtende schoolstrijd, de problemen van de landsverdediging, de koloniale politiek van Leopold II, de eerste Vlaamse verwezenlijking in het Parlement, de bloedige sociale onlusten in de Borinage, de grondwetsherziening, het invoeren van het meervoudig stemrecht dat in 1894, 104 katholieken, 28 socialisten en slechts 20 liberalen naar de Kamer stuurde.

Al die gebeurtenissen hebben hun weerklink gevonden te Gent, waar burgemeester Lippens, het vooral in de jaren 1886 en 1887 zeer moeilijk had om orde en rust te handhaven.

Hetgeen hij als burgervader van en voor eenieder heeft verwezenlijkt, volstaat nochtans om hem de blijvende erkentelijkheid van zijn stadsgenoten te verzekeren.

Zijn naam blijft verbonden aan een van de beste en nuttigste realisaties van de XIXe eeuw, de verbinding van het stadscentrum met het Zuidstation, meer algemeen bekend als het Plan Zollikofer.

Het was immers een concessie tussen deze maatschappij en de stad die het mogelijk maakte die grote doorbraak te trekken vanaf St. Baafs tot aan het toenmalige Zuidstation. De maatschappij Zollikofer verkreeg een zeer uitgebreide bevoegdheid o.a. inzake onteigeningen en belangrijke kredieten en leningen.

Dit groots opgevat werk vertoonde een drievoudig aspect: een rechtstreekse verbindingsweg tot stand te brengen, het saneren van een van de meest ongezonde wijken van de stad, de verfraaiing van het stadsbeeld door de nieuwe, brede en rechtlijnige straten.

Er ontstond, als steeds, veel kritiek: "Moest gans die wijk door brand vernield worden, Gij zoudt het een ramp heten; thans breekt Gij alles af om een nieuwe wijk op te trekken, en Gij noemt het een weldaad."

Wie echter de toestand van de te slopen straatjes en steegjes, "ces égouts à ciel ouvert" kende, wie wist dat elke epidemie aldaar begon en telkens tientallen doden eiste, steunde het ontwerp met beide handen.

"Ce quartier, schrijft het Verslag, qui, s'il n'était pas dérobé à la vue, comme par un décor de théâtre, par les rues de la Station et digue de Brabant, aurait depuis longtemps soulevé un tel dégoût que rien n'aurait pu empêcher sa prompte démolition".

De uitvoering van dit plan maakte het noodzakelijk, o.m. het overwelven van de Neder-Schelde vanaf de oude Watermolen tot het Geraard Duivelsteen, de verbreding van de Brabantdam, het optrekken van een kaaimuur aan de Kuiperskaai, de afbraak van honderden huizen en krotwoningen, het trekken van de Vlaanderenstraat.

De werken werden dan verder, in de richting van St. Pieters voortgezet, tevens ook aan de Heirnis. "De ongezonde kwartieren en stegen, noteert Fris in zijn werk over "De historische persoonsnamen der straten van Gent" waarin de werkersbevolking huisden, vielen onder de hefboom. De Kattenberg, het Kalleitje, de Gruisberg, de straatjes bij den Reep en bij 't Veer, het Nieuwpoortje, als zoovele Ghetto's vormende, werden vervangen door welverluchte straten met ruime woonsten en sierlijke openbare hovingen".

Om die verwezenlijking alleen, is Gent Hippoliet Lippens oneindig veel verschuldigd; een gezond financieel beleid heeft dit groots plan mogelijk gemaakt.

Het was ook onder zijn bestuur dat men belangstelling ging tonen voor de oude monumenten uit het verleden. In die jaren vingden de herstellingswerken aan van het Gravensteen, het Geraard Duivelsteen, het Dammansteen waar de Koninklijke Vlaamsche Academie haar intrek nam.

Ook aan de haven van Gent werden belangrijke werken, in voortzetting van de politiek van Karel de Kerchove, uitgevoerd, nl. de verbouwing van de sluis te Sas-van-Gent en de uitdieping van de Vaart tot Terneuzen.

Men verweet Lippens nochtans alle touwtjes in eigen handen te willen houden en in alle aangelegenheden te eigenhandig te willen optreden.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1895 leed Lippens, die ook in eigen partij op veel tegenkanting stuitte, de nederlaag. De volgende maand, in december 1895, diende hij ontslag in als burgemeester. Vijf jaar later, in 1900 zou hij senator worden verkozen, doch een kortstondige ziekte stelde een einde aan deze nieuwe loopbaan. Hij stierf op de laatste dag van het jaar 1906.

Vijf dagen na de Wapenstilstand van 1918, schonk men zijn naam aan het Rondpunt, midden die grootste verwezenlijking die zijn levensdroom was geweest.

Pierre KLUYSKENS